

**«Ἡ διακοπή τῆς κοινωνίας μέ τόν Ἐπίσκοπο
καί τά ἐπί τούτοις ὀρισθέντα
παρά τοῦ 15^{ου} Κανόνος τῆς Πρωτοδευτέρας Ἁγίας Συνόδου
Θεολογική καί Κανονική Θεώρηση»**

ΕΙΣΗΓΗΣΗ

Τοῦ Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Χριστουπόλεως κ. Μακαρίου

Στό 8^ο Διεθνές Συνέδριο Ὁρθοδόξου Θεολογίας μέ θέμα:

«Ἡ Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας:

Ἡ Ὁρθόδοξη Θεολογία στόν 21^ο αἰ ὦνα».

Θεσσαλονίκη 21-25 Μαΐου 2018

Εἶναι γνωστό ὅτι, μετά τήν ὀλοκλήρωση τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου, διαπιστώθηκε ἕνα φαινόμενο ἄκρως ἀνησυχητικό. Κάποιοι ἀδελφοί μας κληρικοί, κινούμενοι ὄχι «χάριτι θεία» ἀλλά «ἀνθρωπίνη σπουδή», ἔσπευσαν νά διακόψουν τήν κοινωνία μέ τόν Ἐπίσκοπό τους. Ἐπιθυμώντας, μάλιστα, νά καλύψουν καί ἰεροκανονικῶς τήν ἀντικανονική τους αὐτή ἐνέργεια, ἐπικαλέστηκαν τόν 15^ο Κανόνα τῆς Πρωτοδευτέρας Συνόδου.

Τό πολυσυζητημένο καί πολυχρησιμοποιημένο κείμενο τοῦ Κανόνα, τό ὁποῖο χρησιμοποιεῖται ἀπολύτως παρερμηνευμένο καί ἀποκομμένο ἀπό τό γενικότερο ἦθος καί πνεῦμα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησιολογίας, ἐρμηνευτικά χωρίζεται σέ τρία μέρη. Τό πρῶτο μέρος σημειώνει τά ἐξῆς: «Τά ὀρισθέντα ἐπί πρεσβυτέρων καί ἐπισκόπων καί μητροπολιτῶν, πολλῶ μᾶλλον καί ἐπί πατριαρχῶν ἀρμόζει. Ὡστε, εἴ τις πρεσβύτερος ἢ ἐπίσκοπος ἢ μητροπολίτης τολμήσειεν ἀποστῆναι τῆς πρὸς τόν οἰκεῖον Πατριάρχην κοινωνίας καί μή ἀναφέρειν τό ὄνομα αὐτοῦ, κατὰ τό ὠρισμένον καί τεταγμένον, ἐν τῇ θεάμυσταγωγίᾳ, ἀλλά πρό ἐμφανείας συνοδικῆς καί τελείας αὐτοῦ κατακρίσεως σχίσμα ποιήσει, τοῦτον ὠρισεν ἡ ἁγία σύνοδος, πάσης

ίερατείας παντελῶς ἀλλότριον εἶναι, εἰ μόνον ἐλεγχθῆι τοῦτο παρανομίας. Καί ταῦτα μὲν ὤριστα καὶ ἐσφράγισται περὶ τῶν προφάσει τινῶν ἐγκλημάτων τῶν οἰκείων ἀφισταμένων προέδρων καὶ σχίσμα ποιούντων καὶ τὴν ἔνωσιν τῆς Ἐκκλησίας διασπώντων»¹.

Στὸ κομμάτι αὐτὸ τοῦ κειμένου ὑπάρχουν κάποια σημαντικὰ στοιχεῖα τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ προσέξουμε. Κατ' ἀρχάς, ὁ κληρικός ποὺ ἀποκόπτει τὴν κοινωνία του μὲ τὸν Πατριάρχη τιμωρεῖται μὲ τὴν ποινὴ τῆς καθαιρέσεως, ὅχι ἐξαιτίας αὐτῆς καθεαυτὴν τῆς διακοπῆς τοῦ μνημοσύνου, ποὺ ἀποτελεῖ τὴν τελευταία πράξη ἐνός τραγικοῦ ἐκκλησιολογικοῦ δράματος καὶ ποὺ ἐκφράζει τὴν πνευματικὴ ἀνεπάρκεια τοῦ πράττοντος, ἀλλὰ γιὰ δύο ἄλλους κυρίαρχους ἐκκλησιαστικούς καὶ δογματικούς λόγους: Πρῶτον, διότι ὁ κληρικός δὲν ἐμπιστεύεται τῇ Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας, ἀφοῦ προτρέχει νὰ καταδικάσει τὸν Πατριάρχη «πρὸ ἐμφανείας συνοδικῆς». Τὸ γεγονός αὐτὸ δηλώνει ὅτι ὁ ἴδιος δὲν ἔχει ἐπίγνωση τῆς καταστάσεώς του καὶ τῶν ὀρίων του καὶ γι' αὐτὸ ἀναλαμβάνει τὴν κρίση τοῦ Ἐπισκόπου ἀνευδοίαστα, κάτι ὅμως ποὺ δὲν ἐμπίπτει στὶς δικές του ἱερατικὲς ἀρμοδιότητες. Καί, δεύτερον, διότι ἡ πράξη του αὐτὴ κλονίζει τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας, ἀφοῦ οἱ διακόπτοντες τὴν κοινωνία μὲ τὸν Ἐπίσκοπο δημιουργοῦν σχίσμα. Σημειώνει χαρακτηριστικὰ ὁ Κανόνας: «τολμήσειεν ἀποστῆναι τῆς πρὸς τὸν οἰκείον Πατριάρχην κοινωνίας... καὶ πρὸ ἐμφανείας συνοδικῆς καὶ τελείας αὐτοῦ κατακρίσεως σχίσμα ποιήσει», ἐνῶ ἡ ἀμέσως ἐπόμενη πρόταση κάνει λόγο «περὶ τῶν (κληρικῶν τῶν) προφάσει τινῶν ἐγκλημάτων τῶν οἰκείων ἀφισταμένων

---

¹ 15ος Κανὼν Πρωτοδευτέρας Συνόδου. Α' Μέρος σὲ νεοελληνικὴ ἐρμηνευτικὴ ἀπόδοση: Ὅσα ἀποφασίστηκαν γιὰ πρεσβυτέρους καὶ ἐπισκόπους καὶ μητροπολίτες ταιριάζουν πολὺ περισσότερο καὶ γιὰ πατριάρχες. Ἐπομένως, ἂν κάποιος πρεσβύτερος ἢ ἐπίσκοπος ἢ μητροπολίτης τολμήσει νὰ ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ τὴν κοινωνία μὲ τὸν πατριάρχη του καὶ δὲν ἀναφέρει τὸ ὄνομά του στὴ Θεία Μυσταγωγία, ὅπως ἔχει ἀποφασιστεῖ καὶ καθοριστεῖ, ἀλλὰ δημιουργήσει σχίσμα πρὶν ἀπὸ τὴν ἀπόφαση τῆς Συνόδου καὶ τὴν ὀλοκληρωτικὴ καταδική, ἡ Ἁγία Σύνοδος ὅρισε αὐτὸς νὰ ἀποξενώνεται τελείως ἀπὸ κάθε ἱερατικὸ ἀξίωμα, ἀρκεῖ νὰ ἀποδειχθεῖ ὅτι ἔκανε αὐτὴ τὴν παρανομία. Καὶ αὐτὰ βέβαια ἔχουν ἀποφασιστεῖ καὶ ἐπικυρωθεῖ γιὰ ὅσους ἀποσχίζονται ἀπὸ τοὺς ἐπικεφαλῆς τοὺς μὲ πρόφαση κάποιες κατηγορίες ποὺ προκαλοῦν σχίσμα καὶ διασποῦν τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας

προέδρων και σχίσμα ποιούντων και την έννοσιν τής Έκκλησίης διασπώντων».

Έξάλλου θά πρέπει νά μάς προβληματίσει έντονα και ή χρήση τοῦ ρήματος «τολμῶ», πού άναφέρεται σ' αύτούς πού προβαίνουν στην παύση τοῦ μνημοσύνου και τής κοινωνίας. Σημειώνει ό Ίερός Κανόνας: «τολμήσειεν άποστήναι τής πρὸς τόν οίκεϊον Πατριάρχην κοινωνίης». Τό ίδιο ρήμα χρησιμοποιεῖται και άπό τόν 13^ο Κανόνα τής Ίδίας Συνόδου: «εἴ τις πρεσβύτερος ἢ διάκονος... άποστήναι τολμήσει τής αύτοῦ (έννοεῖ τοῦ Έπισκόπου) κοινωνίης...», ένῶ, ὡς γνωστόν, εἴχε χρησιμοποιηθεῖ και παλαιότερα άπό τούς Πατέρες τής Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, στόν 8^ο Κανόνα, γιά νά τονισθεῖ ὅτι «οἱ τολμώντες άνατρέπουν τήν τοιαύτην διατύπωση (έννοεῖ τής ὑπακοῆς τῶν Πρεσβυτέρων πρὸς τούς Έπισκόπους)... ἔστωσαν άκοινωνήτοι». Η χρήση, λοιπόν, τοῦ ρήματος «τολμῶ» και ὄχι ἄλλων ρημάτων μέ λιγότερο βαρύνουσα και έπιτακτική σημασία, ὅπως γιά παράδειγμα «έπιχειρῶ» ἢ «προσπαθῶ», γίνεται γιά νά άποδοκιμασθεῖ «τό θράσος και ή άναίδεια» τῶν κληρικῶν αύτῶν, οἱ ὁποῖοι, διακόποντας τήν κοινωνία τους μέ τόν Πρῶτο, διαπράττουν μία πράξη μέ τεράστιες έκκλησιολογικές συνέπειες.

Στήν ίεροκανονική παράδοση τής Έκκλησίας μας δέν έπυλογοῦνται τέτοιες συμπεριφορές. Ὑπάρχουν μάλιστα, πέρα άπό τόν 15^ο Κανόνα πού σχολιάζουμε, περισσότεροι άπό 35 ἄλλοι Ίεροι Κανόνες² πού άπαγορεύουν τή διακοπή κοινωνίας μέ τόν Έπίσκοπο ἢ άναφέρονται σέ θέματα σχέσεως κληρικοῦ μέ τόν Πρῶτο του. Οἱ Κανόνες αύτοῖ χρησιμοποιοῦν άσπληρότατους χαρακτηρισμούς, προκειμένου νά έκφράσουν τήν άπέχθεια και άποστροφή τους πρὸς τέτοιες άποσχιστικές τάσεις και ένέργειες. Ὑπενθυμίζουμε ένδεικτικά ὅτι ὁ 31^{ος} Κανόνας τῶν Ἀποστόλων χαρακτηρίζει τούς κληρικούς πού καταφρονοῦν τόν Έπίσκοπό τους ὡς φίλαρχους και τυράννους: «εἴ τις

---

² Βλέπε ένδεικτικῶς: 12^{ος}, 27^{ος}, 31^{ος}, 38^{ος}, 39^{ος}, 41^{ος} και 55^{ος} τῶν Ἀποστόλων, 6^{ος} τής Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, 8^{ος}, 13^{ος} και 18^{ος} τής Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, 34^{ος} τής Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου, 6^{ος} Κανόνας τής Γάγγρας, 4^{ος}, 5^{ος}, 6^{ος}, 7^{ος}, 8^{ος}, 11^{ος} και 24^{ος} τής Αντιοχείας, 6^{ος} και 14^{ος} τής Σαρδικῆς, 41^{ος}, 42^{ος} και 57^{ος} τής Λαοδικείας, 6^{ος}, 10^{ος}, 11^{ος} και 29^{ος} τής Καρθαγένης, 13^{ος} και 14^{ος} τής Πρωτοδευτέρης Συνόδου, 3^{ος} τής Αγίας Σοφίας, 1^{ος} και 89^{ος} τοῦ Μεγάλου Βασιλείου κ. ἄλ.

πρεσβύτερος, καταφρονήσας τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου... καθαιρείσθω ὡς φίλαρχος· τύραννος γάρ ἐστιν». Ὁ 8^{ος} Κανόνας τῆς Δ΄ Οἰκουμένης Συνόδου τοὺς χαρακτηρίζει ὡς αὐθάδεις, διότι «κατὰ αὐθάδειαν ἀφηνιώσι τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου». Ὁ 10^{ος} Κανόνας τῆς Καρθαγένης ὁρίζει καθάρωση γιὰ τὸν κληρικό, ὁ ὁποῖος, «φυσιοτήτι τι καὶ ὑπερηφανεία ἐπαρθείς», ἀποσκιρτᾷ τοῦ ἰδίου Ἐπισκόπου, ἐνῶ ὁ 11^{ος} τῆς Καρθαγένης χαρακτηρίζει τοὺς κληρικούς αὐτοὺς ὡς ὑπερόπτες, διότι «ὑπεροψία φυσιοῦμενοι, ἐκ τῆς τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου κοινωνίας ἐαυτοὺς ἐχώρισαν».

Βέβαιως, οἱ διακόπτοντες τὸ μνημόσυνο βασιζονται στὸ δεύτερο μέρος³ τοῦ Κανόνα, τὸ ὁποῖο ἐπιτρέπει τὴν πράξη αὐτὴ, ὅταν ὁμως ὑπάρχουν συγκεκριμένες κανονικὲς καὶ δογματικὲς προϋποθέσεις, τίς ὁποῖες ὁ ἴδιος ὁ κανόνας καθορίζει. Σύμφωνα, λοιπόν, μετὰ τὸ κείμενο τοῦ Κανόνα, «Οἱ γὰρ δι' αἴρεσιν τινὰ, παρὰ τῶν ἁγίων Συνόδων ἢ Πατέρων κατεγνωσμένην, τῆς πρὸς τὸν πρόεδρον κοινωνίας ἐαυτοὺς διαστέλλοντες, ἐκείνου τὴν αἴρεσιν δηλονότι δημοσίως κηρύττοντος καὶ γυμνῆ τῆ κεφαλῆ ἐπιέκκλησας διδάσκοντος, οἱ τοιοῦτοι οὐ μόνον τῆ κανονικῆ ἐπιτιμήσει οὐχ ὑποκείσονται, πρὸ συνοδικῆς διαγνώσεως ἐαυτοὺς τῆς πρὸς τὸν καλούμενον ἐπίσκοπον κοινωνίας ἀποτειχίζοντες, ἀλλὰ καὶ τῆς πρεπούσης τιμῆς τοῖς ὀρθοδόξοις ἀξιοθήσονται».

Μεγάλη σύγχυση καὶ τεράστια πνευματικὴ ζημία προκαλεῖται, ὅταν ἐστιάζουμε τὴν προσοχή μας μόνον στὸ συγκεκριμένο σημεῖο τοῦ Κανόνα, δίχως νὰ λαμβάνουμε ὑπόψη μας τὰ πρὸ αὐτοῦ καὶ, κυρίως, τὰ μετὰ τούτου ὀρισθέντα. Γιατὶ ἡ κατ' ἐπιλογὴν χρῆσις τοῦ κειμένου, σὲ συνδυασμὸ μετὰ

---

³ 15ος Κανὼν Πρωτοδευτέρας Συνόδου. Β' Μέρος σὲ νεοελληνικὴ ἐρμηνευτικὴ ἀπόδοσις: Ὅσοι κληρικοί ἀποκόπτονται ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπό τους καὶ δὲν ἀναφέρουν τὸ ὄνομα τοῦ στίς Ἱερὲς Ἀκολουθίας ἐξ αἰτίας κάποιας ἀναγνωρισμένης καὶ καταδικασμένης ἀπὸ τίς Ἁγίες Συνόδους αἵρέσεως, ἡ ὁποία διδάσκεται ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπο δημοσίως καὶ ἀπροκάλυπτα ἐντὸς τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας, αὐτοὶ ὄχι μόνον δὲν θὰ πρέπει νὰ καθαιροῦνται, ἐπειδὴ διέκοψαν τὴν κοινωνία μετὰ τὸν Πρῶτο πρὶν ἀπὸ τὴν συνοδικὴ ἀπόφασις, ἀλλὰ θὰ πρέπει νὰ θεωροῦνται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία ἄξιοι κάθε τιμῆς.

ζηλωτικές τάσεις ή, κατά το Βαλσαμώνα, σε συνάρτηση με «τὴν κατὰ μεθοδεῖαν σατανικὴν εἰς τὴν τῶν σχισματικῶν μανίαν»⁴, ὁδηγεῖ σὲ ἀντιποίηση κανονικῆς ἀρχῆς, ἢ ὁποία, μετὰ τὴν σειρά της, ἀποτελεῖ τὴν βάση γιὰ τὶς μετέπειτα ἐκκλησιαστικὲς παρενέργειες.

Δὲν πρέπει νὰ ξεχνοῦμε ὅτι ὁ συγκεκριμένος Κανόνας τονίζει στὸ θεόπνευστο κείμενό του τὴν σημαντικότητα καὶ ἀναγκαιότητα τῆς Συνοδικῆς διαγνώμης καὶ ἀποφάσεως σὲ τρία σημεῖα, κατὰ τὸ ὁποῖο τελείως παραθεωροῦν οἱ διακόπτοντες τὸ μνημόσυνο: α. Στὸ πρῶτο μέρος, ὅπου καταδικάζει τὸν κληρικὸ πὺ διακόπτει τὴν κοινωνία μετὰ τὸν Ἐπίσκοπο «πρὸ ἐμφανείας συνοδικῆς», πὺ σημαίνει ὅτι ὁ κληρικὸς δὲν ἔχει δικαίωμα νὰ γνωματεύει ἀντὶ τῆς Συνόδου, β. ὅταν ἀναφέρεται στὴν αἴρεση, ἢ ὁποία θὰ πρέπει νὰ εἶναι «κατεγνωσμένη παρά τῶν ἁγίων Συνόδων», πὺ σημαίνει πὺς μόνο ὅ,τι ἔχει καθορισθεῖ καὶ ἀποκληθεῖ ἀπὸ Σύνοδο ὡς αἰρετικὸ μπόρεῖ νὰ ἀποτελέσει αἰτία διακοπῆς κοινωνίας μετὰ τὸν Ἐπίσκοπο, καὶ γ. ὅταν γίνεται ἀναφορά στὴ διακοπὴ κοινωνίας μετὰ τὸν αἰρετικὸ Ἐπίσκοπο «πρὸ συνοδικῆς διαγνώσεως», πὺ σημαίνει ὅτι τὸ θέμα ἔχει παραπεμφεῖ ἤδη στὴ Σύνοδο, ἢ ὁποία ἐξετάζει τὴν περίπτωση τοῦ Ἐπισκόπου, ἀλλὰ ἀκόμη δὲν ἔχει ὁλοκληρώσει τὴν διάγνωσή της.

Μία προϋπόθεση, λοιπόν, πὺ φαίνεται νὰ δικαιολογεῖ τὴν διακοπὴ τοῦ μνημοσύνου – καὶ χρησιμοποιοῦ τὸ ρῆμα «φαίνεται», διότι, ὅπως θὰ δοῦμε στὸ τρίτο μέρος, ἢ ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου κήρυξη αἰρέσεως ἀπὸ μόνη της δὲν αἰτιολογεῖ τὴν διακοπὴ τοῦ μνημοσύνου – εἶναι ἡ περίπτωση Ἐπισκόπου πὺ κηρύσσει αἴρεση «κατεγνωσμένην παρά τῶν ἁγίων Συνόδων». Ἡ φράση αὐτὴ ἐκ τῶν πραγμάτων θέτει μιὰ βασικὴ ἐκκλησιολογικὴ ἀρχή: ἡ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας χαρακτηρίζει τί εἶναι αἴρεση καὶ τί ὄχι καί, ἀκολούθως, ἡ Σύνοδος κρίνει ποῖος εἶναι αἰρετικὸς καὶ ποῖος ὄχι. Πρόσωπα, ὁμάδες, κληρικοί, μοναχοί, λαϊκοί, ὁργανώσεις καὶ συνάξεις δὲν ἔχουν κανένα δικαίωμα καὶ

---

⁴ Βαλσαμών, «Ὑπόμνημα εἰς τὸν 13^{ον} Κανόνα τῆς Πρωτοδευτέρας Συνόδου», «Σύνταγμα τῶν Θείων καὶ Ἱερῶν Κανόνων», Τόμος 2^{ος}, σελ. 691

καμία αὐθεντία νά κρίνουν τί εἶναι αἴρεση καί νά χαρακτηρίσουν ποιός εἶναι αἰρετικός.

Μέσα σέ αὐτό τό πλαίσιο καί μέ δεδομένη τή ζηλωτική ἔξαρση κάποιων ἀδελφῶν μας πού ἐπικαλοῦνται παραβιάσεις συγκεκριμένων Κανόνων, γιά παράδειγμα περί συμπροσευχῆς μέ αἰρετικούς καί ἑτεροδόξους, θά πρέπει νά ξεκαθαρίσουμε ὅτι σχίσμα δέν ἐπέρχεται ἐξ ἀφορμῆς τῶν παραβάσεων ἢ τῶν παρεκκλίσεων ἀπό τοῦς Ἱερούς Κανόνες, ἀλλά ὅταν διακόπτεται ἡ κοινωνία μέ τόν τοπικό Ἐπίσκοπο καί τήν Κανονική Ἐκκλησία. Αἴρεση, ἐπίσης, δέν στοιχειοθετεῖται ὅταν δέν ἐφαρμόζεται μονομερῶς κάποιος Ἱερός Κανόνας, ἀλλά ὅταν ἐπισημῶς καί πανηγυρικῶς ἀπορρίπτονται οἱ ἀποφάσεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων καί γενικῶς ὅλη ἡ κανονική διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας μας. Νά μοῦ ἐπιτρέψετε νά δώσω ἕνα παράδειγμα, γιά νά κατανοήσουμε αὐτή τή μεγάλη ἐκκλησιολογική πραγματικότητα.

Ὁ 101^{ος} Κανόνας τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου⁵ καταδικάζει μέ ποινή ἀφορισμοῦ αὐτούς πού χρησιμοποιοῦν τή λαβίδα ἢ ὁποιοδήποτε ἄλλο ἀντικείμενο γιά τή μετάδοση τῆς Θείας Μεταλήψεως. Στήν πραγματικότητα, ὅμως, ἡ Ἐκκλησία, χωρίς νά συγκαλέσει ἄλλη Οἰκουμενική Σύνοδο καί χωρίς νά καταργήσει αὐτόν τόν Κανόνα, ἄλλαξε αὐτή τήν πρακτική. Δικαιολογεῖται, λοιπόν, ἡ διακοπή τῆς κοινωνίας τοῦ Ἐπισκόπου, ἐπειδή μεταδίδει τό Σῶμα καί τό Αἷμα τοῦ Χριστοῦ μέ λαβίδα καί κατά τοῦς Θείους καί Ἱερούς Κανόνες εἶναι παραβάτης; Μποροῦμε ἄραγε νά χαρακτηρίσουμε τόν Ἐπίσκοπο πού

---

⁵ 101^{ος} Κανόνας τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου: «Σῶμα Χριστοῦ, καί ναόν, τόν κατ' εἰκόνα Θεοῦ κτισθέντα ἄνθρωπον, ὁ θεῖος Ἀπόστολος μεγαλοφώνως ἀποκαλεῖ. Πάσης οὖν αἰσθητῆς κτίσεως ὑπερκείμενος ὁ τῷ σωτηρίῳ πάθει τοῦ οὐρανοῦ τυχόν ἀξιώματος, ἐσθίων καί πίνων Χριστόν, πρὸς ζωὴν διὰ παντός μεθαρμόζεται τὴν αἰδίον, ψυχὴν καί σῶμα τῇ μεθέξει τῆς θείας ἀγιαζόμενος χάριτος· ὥστε, εἴ τις τοῦ ἀχράντου σώματος μετασχεῖν ἐν τῷ τῆς συνάξεως βουληθείῃ καιρῷ, καί ἐν πρὸς αὐτῷ τῇ μετουσίᾳ γενέσθαι, τὰς χεῖρας σχηματίζων εἰς τύπον σταυροῦ, οὕτω προσίτω καί δεχέσθω τὴν κοινωνίαν τῆς χάριτος. Τοῦς γάρ ἐκ χρυσοῦ, ἢ ἄλλης ὕλης, ἀντὶ χειρὸς, τινὰ δοχεῖα κατασκευάζοντας πρὸς τὴν τοῦ θεοῦ δώρου ὑποδοχὴν, καί δι' αὐτῶν τῆς ἀχράντου κοινωνίας ἀξιουμένους, οὐδαμῶς προσιέμεθα, ὡς προτιμώντας τῆς τοῦ Θεοῦ εἰκόνας τὴν ἄψυχον ὕλην καί ὑποχείριον. Εἰ δέ τις ἄλῳ τῆς ἀχράντου κοινωνίας μεταδιδούς τοῖς ταῦτα δοχεῖα προσφέρουσι, καί αὐτὸς ἀφοριζέσθω, καί ὁ ταῦτα ἐπιφερόμενος».

μεταδίδει τή Θεία Κοινωνία μέ τή λαβίδα ώς αί ρετικό διότι παραβιάζει τόν κανόνα; Ἡ ἀπάντηση εἶ ναι σίγουρα ἀ ρνητική. Ὡστόσο, οἱ διάφορες λίστες μέ τά παραπτώματα τῶν Πατριαρχῶν καί τῶν Ἐπισκόπων πού κυκλοφοροῦ ν καί μοιράζονται ἀπό τούς σύγχρονους «ὁ μολογητές τῆς πίστεως» βασιζονται κυρίως στήν παραβίαση συγκεκριμένων Κανόνων ἀπό τήν ὁ ποία ἐ ξάγεται ὁ χαρακτηρισμός τοῦ αί ρετικοῦ.

Πέραν ὅ μως τῆς παραβάσεως μεμονομένων Κανόνων πού ὅ πως εἶ δαμε δέν συνιστᾶ ἐ πιχείρημα ἰ κανό γιά νά χαρακτηριστεῖ κάποιος Ἱ εράρχης ώς αί ρεκόσ, ἀ κόμη κι ἄ ν ἔ νας ἐ πίσκοπος στή διδασκαλία του ὑ ποπέσει σέ δογματικά λάθη, αὐ τό δέν σημαίνει ὅ τι εἶ ναι αί ρετικός ἢ ὅ τι κηρύσσει αί ρεση. Δέν πρέπει νά ξεχνοῦ με, ὅ τι ὑ πάρχουν ἀ ναρίθμητα παραδείγματα πού ἀ ποδεικνύουν ὅ τι οἱ ἄ νθρωποι, ὅ ση ἀ γιότητα καί ἄ ν διαθέτουν, πολλές φορές κάνουν λάθη δογματικά καί ἐ κκλησιαστικά. Ἀλλά ἡ Ἐκκλησία μας πάντοτε ἔ δειχνε ὑ πομονή καί ἀ νοχή, μέσα στό πλαίσιο τῆς ἐ κκλησιαστικῆς οἰ κονομίας, καί συγχώρησε, παρέβλεψε, ἀ νέπαυσε καί, κυρίως, ποτέ δέν βιάστηκε νά κατηγορήσει ἢ νά ἀ ναθεματίσει, σέ ἀ ντίθεση μέ κάποιους πού σπεύδουν νά κρίνουν καί νά ἐ πικρίνουν, πιστεύοντας μάλιστα ὅ τι πράττουν κανονικό καί θεάρεστο καθῆ κον.

Ἡ περίπτωση τοῦ Ἱ εροῦ Αὐ γουστίνου σχετικά μέ τήν περί τοῦ ἀ πολύτου προορισμοῦ διδασκαλία ἀ ποδεικνύει τοῦ λόγου τό ἀ ληθές. Μάλιστα, δέν εἶ ναι αὐ τή ἡ μόνη κακοδοξία πού μποροῦ με νά συναντήσουμε στή θεολογία του. Ὅ μως, ἡ Ἐκκλησία ποτέ δέν τόν κατεδίκασε ἐ πίσημα, παρότι ποτέ δέν ἀ ποδέχθηκε καί τήν διδασκαλία του.

Παρόμοια καί μέ τήν ἴ δια ἀ γαπητική διάκριση κινήθηκε καί ὁ Μέγας Ἀθανάσιος, ὅ ταν παρουσιάστηκαν ἐ νώπιον τῆς Α΄ Οἰ κουμενικῆς Συνόδου Ἐπίσκοποι καί κληρικοί πού εἶ χαν προσχωρήσει στόν Ἀρειανισμό. Τίς θέσεις του καί τίς ἀ πόψεις του μπορεῖ εὔ κολα νά τίς μελετήσει κάποιος στήν «πρός Ρουφιανόν» ἐ πιστολή του. Ἡ Σύνοδος ἄ σκησε ἀ περιορίστη καί σκανδαλώδη ἐ κκλησιαστική οἰ κονομία καί δέχθηκε τούς ἐ πίσκοπους πού εἶ χαν ὑ πογράψει

ἀρειανική ὁμολογία, τοποθετώντας τους μάλιστα πίσω στις προηγούμενες θέσεις τους. Τους ἀπεκατέστησε πλήρως! Καί ὁ Μέγας Ἀθανάσιος συμφώνησε μέ αὐτή τήν τακτική καί προέτρεψε τόν Ρουφιανό νά ἀποδεχθεῖ τίς ἀποφάσεις τῶν Πατέρων, δίχως νά μέμφεται τή Σύνοδο γιά τό ὅτι λειτούργησε ὑποχωρητικά⁶.

Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης, πού ἦταν ἄριστος θεολόγος δέν ἦταν ἄμοιρος δογματικῶν λαθῶν καί ἀμφιβόλων δογματικῶν διατυπώσεων ὅπως π.χ. αὐτό περί τῆς ἀποκαταστάσεων τῶν πάντων. Παρά ταῦτα, ὅμως, εἶναι μέγας Ἅγιος καί Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας μας. Ὁ Διονύσιος ὁ Ἀλεξανδρείας, ἐπίσης, στίς ὁμιλίες του περί τοῦ Υἱοῦ δέν ἐκφράστηκε μέ δογματική ἀκριβολογία, μέ ἀποτέλεσμα νά δίδει θεολογικά ἐπιχειρήματα στίς πλάνες τῶν ἀρειανῶν⁷. Γι' αὐτό ἀναγκάστηκε ὁ Μέγας Ἀθανάσιος νά γράψει ὁλόκληρη πραγματεία κατά τοῦ Ἁγίου Διονυσίου, γιά νά δικαιολογήσει τίς δογματικές καί

---

⁶ «Παυσαμένης τῆς γινομένης βίας, γέγονε σύνοδος, παρόντων ἀπό τῶν ἔξω μερῶν ἐπισκόπων· γέγονε δέ καί παρά τοῖς τήν Ἑλλάδα κατοικοῦσιν συλλειτουργοῖς· οὐδέν δέ ἦττον καί τοῖς ἐν Σπανίᾳ καί Γαλλίᾳ· καί ἤρεσεν ὅπερ ὄδε καί πανταχοῦ, ὥστε τοῖς μὲν καταπειτωκόσι καί προῖσταμένοις τῆς ἀσεβείας συγγινώσκειν μὲν μετανοοῦσι, μὴ διδόναι δέ αὐτοῖς τόπον κλήρου· τοῖς δέ μὴ αὐθεντοῦσι μὲν τῆς ἀσεβείας, παρασυρεῖσι δέ δι' ἀνάγκην καί βίαν, ἔδοξε δίδοσθαι μὲν συγγνώμην, ἔχειν δέ καί τόν τόπον τοῦ κλήρου· μάλιστα ὅτι ἀπολογίαν πιθανήν ἐπορίσαντο, καί ἔδοξε τοῦτό πως οικονομικῶς γενέσθαι. Διεβεβιαῶσαντο γάρ μὴ μεταβεβληθῆσαι εἰς ἀσεβείαν· ἵνα δέ μὴ κατασταθέντες τινές ἀσεβέστατοι διαφθείρωσι τὰ Ἐκκλησίας, εἴλοντο μάλλον συνδραμεῖν τῇ βίᾳ καί βαστάσαι τὸ βάρος, ἢ λαοὺς ἀπολέσθαι. Τοῦτο δέ λέγοντος ἔδοξαν ἡμῖν πιθανῶς λέγειν· διά τὸ καί προφασίζεσθαι αὐτούς τὸν Ἀαρὼν τὸν τοῦ Μαυσοῦ ἀδελφὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ συνδραμεῖν μὲν τῇ τοῦ λαοῦ παραβάσει· ἀπολογίαν δέ ἐσχηκέναι, ἵνα μὴ ὁ λαὸς ὁ ἐπιστρέψας εἰς Αἴγυπτον ἐπιμείνει τῇ εἰδωλολατρίᾳ· καί γάρ ἦν τὸ φαινόμενον εὐλογον· ὅτι μένοντες ἐν τῇ ἐρήμῳ δύνανται παύσασθαι τῆς ἀσεβείας· εἰσελθόντες δέ εἰς Αἴγυπτον, ἐπετρίβοντο καί ἠῤῥξανον ἐν ἑαυτοῖς τὴν ἀσεβείαν. Τοῦτων τοίνυν ἕνεκα συγγνωστόν τὸ πρὸς τὸν κλῆρον γέγονε· τοῖς δέ ἀπατηθεῖσι καί βίαν παθοῦσι συγγνώμη δίδοται. Ταῦτα καί τῇ σῆ εὐσεβείᾳ δηλῶ, θαρρῶν, ὅτι καί τὰ δόξαντα ἀποδέξεται σου ἢ θεοσεβεία, καί οὐ καταγνώσεται ἐκεχειρίας τῶν συνελθόντων οὕτως. Καταξίωσον δέ αὐτὰ ἀναγνῶναι τῷ ἱερατεῖῳ καί τῷ λαῷ τῷ ὑπὸ σέ, ἵνα, καί αὐτοὶ γινώσκοντες, μὴ μέμφονται οὕτω σέ διακειμένον περὶ τοὺς τοιοῦτους». Βλέπε: Βιβλιοθήκη Ἑλλήνων Πατέρων καί Ἐκκλησιαστικῶν Συγγραφέων, ΒΕΠΕΣ, Ἔκδοση Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Τόμος 33, σελ. 86-87.

⁷ Ὁ Ἅγιος Διονύσιος Ἀλεξανδρείας (247- 264 ἢ 265) ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Ὠριγένη καί πολέμιος τοῦ Σαβελλιανισμοῦ γράφοντας πλῆθος ἐπιστολῶν. Στὴ διδασκαλία του ἐξέφρασε μία διατύπωση, σχετικῶς μέ τὸν Υἱό, θεολογικῶς καί δογματικῶς προβληματική: «ὁ Υἱὸς οὐκ ἦν πρὶν γέννηται». Ὅσον ἀφορᾷ δέ τῇ σχέσῃ Υἱοῦ μέ τὸν Πατέρα ἐπίσης διατύπωσε δογματικῶς ἐσφαλμένη ἀποψη καί σαφῶς ἐπηρρασμένη ἀπὸ τὸν Ὠριγένη: «ὁ Υἱὸς ξένος κατ' οὐσίαν» καί «ποίημα» καί «κτίσμα ἐστίν». Ἡ λανθασμένη αὐτὴ διδασκαλία τοῦ Διονυσίου ἦταν ἀφορμὴ ὥστε ὁ Μέγας Ἀθανάσιος νά συγγράψει πραγματεία ὑπὸ τὸν τίτλο: «Περὶ Διονυσίου» στήν ὁποία παρότι ἐπαινεῖ τίς ικανότητές του καί τὴ συμβολὴν του στήν ἀντιμετώπιση τοῦ Σαβελλιανισμοῦ καί Μοναρχιανισμοῦ, μέ θάρρος καί παρησία τὸν ἐλέγχει γιά τίς δογματικές του πλάνες.

ἄστοχες θέσεις του. Ὡς Ἅγιοι τῆς Ἐκκλησίας μας εἶναι καὶ ὁ Γρηγόριος καὶ ὁ Διονύσιος καὶ ὁ Αὐγουστίνος ποὺ ἔπρασσαν σέ δογματικές πλάνες καὶ ὁ Ἅγιος Ἀθανάσιος ποὺ δέν ἔπρασσε⁸.

Διανοήθηκαν ἄραγε ὅλοι αὐτοὶ οἱ δῆθεν μεγάλοι θεολόγοι, οἱ ἀποτειχισμένοι καὶ ἀποσχισμένοι, ὅλοι αὐτοὶ ποὺ κατακρίνουν τοὺς κανονικοὺς Ἱεράρχες τῆς Ἐκκλησίας ὡς αἰρετικούς μέ βάση τὰ δικά τους κριτήρια, διανοήθηκαν ποτέ νά διαγράψουν τόν Ἅγιο Γρηγόριο Νύσσης καὶ τοὺς ἄλλους Ἁγίους μας ἀπό τό Ἀγιολόγιο τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐπειδή στή διδασκαλία τους ἐξακριβωμένα εἶχαν λάθη καὶ κακοδοξίες καὶ ἐνίοτε δογματικές πλάνες;

Ἀρκετά διαφωτιστικός γιά τό θέμα τῶν αἰρετικῶν εἶναι, ἐπίσης, καὶ ὁ 6^{ος} Κανόνας τῆς Β΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου⁹, ὁ ὁποῖος σημειώνει ὅτι

---

⁸ Ἀρχιμανδίτου Ἐπιφανίου Θεοδοροπούλου, «Τά Δύο Ἄκρα («Οἰκουμενισμός» καὶ «Ζηλωτισμός»)», Ἀναδημοσίευσις ἄρθρων καὶ ἐπιστολῶν, Ἀθήνα 1986, σελ. 88.

⁹ 6^{ος} Κανόνας τῆς Β΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου: «Ἐπειδή πολλοὶ τήν ἐκκλησιαστικήν εὐταξίαν συγγεῖν καὶ ἀνατρέπειν βουλόμενοι, φιλέχθρως καὶ συκοφαντικῶς αἰτίας τινάς κατά τῶν οἰκονομούντων τὰς ἐκκλησίας ὀρθοδόξων ἐπισκόπων συμπλάσσουν, οὐδέν ἕτερον, ἢ χραίνειν τὰς τῶν ἱερέων ὑπολήψεις, καὶ ταραχάς τῶν εἰρηνευόντων λαῶν κατασκευάζειν ἐπιχειροῦντες· τοῦτου ἕνεκεν ἤρεσε τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει συνδραμόντων ἐπισκόπων, μή ἀνεξετάστως προσείσθαι τοὺς κατηγορούς, μηδέ πᾶσιν ἐπιτρέπειν τὰς κατηγορίας ποιεῖσθαι κατά τῶν οἰκονομούντων τὰς ἐκκλησίας, μηδέ μήν πάντας ἀποκλείειν. Ἄλλ' εἰ μὲν τις οἰκείαν τινά μέμψιν, τοῦτέστιν ἰδιωτικήν, ἐπαγάγοι τῷ ἐπισκόπῳ, ὡς πλεονεκτηθεῖς, ἢ ἄλλο τι παρά τό δίκαιον παρ αὐτοῦ πεπονθῶς, ἐπὶ τῶν τοιούτων κατηγοριῶν μή ἐξετάζεσθαι, μήτε πρόσωπον τοῦ κατηγοροῦ, μήτε τήν θρησκείαν. Χρή γάρ παντί τρόπῳ, τό τε συνειδός τοῦ ἐπισκόπου ἐλευθερον εἶναι, καὶ τόν ἀδικεῖσθαι λέγοντα, οἷας ἂν ἢ θρησκείας, τῶν δικαίων τυγχάνειν. Εἰ δέ ἐκκλησιαστικόν εἴη τό ἐπιφερόμενον ἐγκλημα τῷ ἐπισκόπῳ, τότε δοκιμάζεσθαι χρή τῶν κατηγορούντων τὰ πρόσωπα· ἵνα, πρῶτον μὲν αἰρετικοῖς μή ἐξῆ κατηγορίας κατά τῶν ὀρθοδόξων ἐπισκόπων ὑπέρ ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ποιεῖσθαι. **Αἰρετικούς δέ λέγομεν, τοὺς τε πάλαι τῆς ἐκκλησίας ἀποκηρυχθέντας, καὶ τοὺς μετὰ ταῦτα ὑφ' ἡμῶν ἀναθεματισθέντας· πρὸς δέ τοῦτοις, καὶ τοὺς τήν πίστιν μὲν τήν ὑγιήν προσποιουμένους ὁμολογεῖν, ἀποσχισάντας δέ, καὶ ἀντισυνάγοντας τοῖς κανονικοῖς ἡμῶν ἐπισκόποις.** Ἐπειτα δέ, καὶ εἰ τινες τῶν ἀπό τῆς ἐκκλησίας ἐπὶ αἰτίαις τισὶ προκατεγνωσμένοι εἶεν καὶ ἀποβεβλημένοι, ἢ ἀκοινωνητοί, εἴτε ἀπό κλήρου, εἴτε ἀπό λαϊκοῦ τάγματος, μηδέ τοιούτοις ἐξεῖναι κατηγορεῖν ἐπισκόπου, πρὶν ἂν τό οἰκείον ἐγκλημα πρότερον ἀποδύσωνται. Ὁμοίως δέ καὶ τοὺς ὑπὸ κατηγορίαν προλαβοῦσαν ὄντας, μή πρότερον εἶναι δεκτοὺς εἰς ἐπισκόπου κατηγορίαν, ἢ ἐτέρων κληρικῶν πρὶν ἂν ἀθῶους ἑαυτοὺς τῶν ἐπαχθέντων αὐτοῖς ἀποδείξωσιν ἐγκλημάτων. Εἰ μὲντοι τινές μήτε αἰρετικοί, μήτε ἀκοινωνητοί εἶεν, μήτε κατεγνωσμένοι, ἢ προκατηγορημένοι ἐπὶ τισὶ πλημμελίμασι, λέγοιεν δέ ἔχειν τινά ἐκκλησιαστικήν κατά τοῦ ἐπισκόπου κατηγορίαν, τοῦτους κελεῖται ἡ ἁγία σύνοδος, πρῶτον μὲν ἐπὶ τῶν τῆς ἐπαρχίας πάντων ἐπισκόπων ἐνίστασθαι τὰς κατηγορίας, καὶ ἐπ' αὐτῶν ἐλέγχειν τὰ ἐγκλήματα τοῦ ἐν αἰτίαις τισὶν ἐπισκόπου· εἰ δέ συμβαίη ἀδυνατῆσαι τοὺς ἐπαρχίωτας πρὸς διόρθωσιν τῶν ἐπιφερομένων ἐγκλημάτων τῷ ἐπισκόπῳ, τότε αὐτοὺς προσεῖναι μείζονι

«αί ρετικούς καλοῦ με ὅσους ἀπό παλιά ἀποκηρύχθηκαν ἀπό τήν Ἐκκλησία καί ὅσους ἀργότερα ἀναθεματίστηκαν ἀπό ἐμᾶς καί ἐπιπλέον ὅσους προσποιῦνται ὅτι ὁμολογοῦν τήν ἀληθινή πίστη, ἀλλά ἔχουν ἀποσχιστεῖ καί κάνουν συναθροίσεις πού ἀντιτίθενται στούς κανονικούς μας Ἐπισκόπους».

Δέν χρειάζεται περαιτέρω σχολιασμός γιά τό ἄν θά πρέπει νά διακόπτουμε τήν κοινωνία τοῦ Ἐπισκόπου, ἐπειδή κηρύσσει αἵρεση, καί ἀκόμη δέν χρειάζεται περισσότερη ἀνάλυση γιά τό τι θεωρεῖ ἡ Ἐκκλησία μας αἱρετικό καί πῶς αὐτό καθορίζεται. Συμπληρωματικά νά σημειώσουμε, ὡστόσο, ὅτι αἵρεση δέν δημιουργεῖται μόνο ὅταν ὑπάρχει ἀλλοίωση ἢ νοθεία τοῦ δόγματος, ἀλλά καί ὅταν ἀνάγουμε σέ δόγμα ζητήματα δευτερεύοντα, τά ὁποῖα ἡ Ἐκκλησία δέν θεωρεῖ ἰσάζια τοῦ δόγματος. Οἱ Εὐσταθιανοί, γιά παράδειγμα, δέν εἶχαν καμμιά δογματική παρέκκλιση ἀπό τόν πυρῆνα τοῦ Ὁρθοδόξου Δόγματος, δηλαδή δέν ἐλέγχονταν γιά κάποιο σφάλμα οὔτε στήν Τριαδολογία οὔτε στήν Χριστολογία οὔτε στήν Ἐκκλησιολογία. Ὅμως, ἐμφορούμενοι ἀπό ἄκρατο εὐσεβισμό, εἶχαν ἀναγάγει σέ δόγματα σωτηρίας δευτερεύοντα ζητήματα, ὅπως εἶναι ἡ ἀγαμία τῶν κληρικῶν καί ἡ ἀποχή τῆς κρεοφαγίας. Ἡ Ἐκκλησία ἔλεγε ὅτι εἶναι καλό νά εἶναι κάποιος ἐγκρατής καί νά ἀπέχει ἀπό τό κρέας, ἀλλά αὐτοί ἐπέμεναν νά διδάσκουν ὅτι δέν μπορεῖ κανεὶς νά σωθεῖ, ὅταν εἶναι ἔγγαμος καί ὅταν κρεοφαγεῖ. Ἡ Ἐκκλησία φυσικά τοῦς ἀπεκήρυξε διά τῶν ἀποφάσεων τῆς ἐν Γάγγρα Συνόδου¹⁰.

Τό κείμενο τοῦ δευτέρου μέρους τοῦ 15^{ου} Κανόνα τελειώνει μακαρίζοντας καί ἐπαινώντας τοῦς κληρικούς ἐκείνους πού ἀποτειχίζονται ἀπό τόν αἱρετικό Ἐπίσκοπο. Ὁ ἔπαινος, ὅπως προαναφέρθηκε, αἰτιολογεῖται στό τρίτο μέρος

συνόδῳ, τῶν τῆς διοικήσεως ἐκείνης ἐπισκόπων ὑπέρ τῆς αἰτίας ταύτης συγκαλουμένων· καί μὴ πρότερον ἐνίστασθαι τὴν κατηγορίαν, πρὶν ἢ ἐγγράφως αὐτοὺς τὸν ἴσον αὐτοῖς ἐπιτιμήσασθαι κίνδυνον, εἴπερ ἐν τῇ τῶν πραγμάτων ἐξετάσει συκοφαντοῦντες τὸν κατηγορούμενον ἐπίσκοπον ἐλεγχθεῖεν. Εἰ δὲ τις καταφρονήσας τῶν κατὰ τὰ προδηλωθέντα δεδογμένων, τολμήσειεν ἢ βασιλικὰς ἐνοχλεῖν ἀκοάς, ἢ κοσμικῶν ἀρχόντων δικαστήρια, ἢ οἰκουμενικὴν σὺνδον ταρασσεῖν, πάντας ἀτιμάσας τοὺς τῆς διοικήσεως ἐπισκόπους, τὸν τοιοῦτον τὸ παράπαν εἰς κατηγορίαν μὴ εἶναι δεκτὸν, ὡς καθυβρίσαντα τοὺς κανόνας, καί τὴν ἐκκλησιαστικὴν λυμηνάμενον εὐταξίαν».

¹⁰ Αρχιμανδίτου Ἐπιφανίου Θεοδοροπούλου, «Τὰ Δύο Ἄκρα («Οἰκουμενισμός» καί «Ζηλωτισμός»», ὅπ. π., σελ. 84.

τοῦ κειμένου, πού ἀποτελεῖ, κατά τὰ εἰθισμένα τῆς κανονοθεσίας, τὸ συμπέρασμα καὶ τὸ ἐπισημασθέν τοῦ Κανόνα. Ἀλλά - δυστυχῶς- οἱ παύοντες τὴν κοινωνία τοῦ Ἐπισκόπου κρατοῦν μόνο τὴ φράση «τῆς πρεπούσης τιμῆς τοῖς ὀρθοδόξοις ἀξιοθῆσονται» καὶ διερωτῶνται γιατί ἡ Ἐκκλησία δὲν τοὺς ἔχει ἀκόμη ἀποδώσει τὰ εὔσημα.

Στὸ τρίτο μέρος τοῦ κειμένου¹¹ ἀναγράφεται ὅτι εἶναι ἄξιοι κάθε τιμῆς ἀπὸ τὴν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία ὅσοι παύουν τὴ μνημόνευση ψευδοεπισκόπων πού κηρύσσουν κατεγνωσμένη ἀπὸ Σύνοδο αἵρεση, κυρίως ὅμως τοὺς ἀξίζει κάθε τιμῆ, γιατί μὲ τὴ συμπεριφορὰ τους φρόντισαν μὲ ζῆλον νὰ σωθεῖ ἡ Ἐκκλησία ἀπὸ σχίσματα καὶ μὲ τὴ στάση τους δὲν κατατεμάχισαν τὴν ἐνότητά της μέριμνους: «Οὐ γὰρ ἐπισκόπων, ἀλλὰ ψευδεπισκόπων καὶ ψευδοδιδασκάλων κατέγνωσαν, καὶ οὐ σχίσματι τὴν ἔνωσιν τῆς ἐκκλησίας κατέτεμον, ἀλλὰ σχισμάτων καὶ μερισμῶν τὴν ἐκκλησίαν ἐσπούδασαν ῥύσασθαι». Τὸ κίνητρο, ἐπομένως, γιὰ τὴ διακοπὴ τοῦ μνημοσύνου καταγράφεται ἐδῶ καὶ δὲν εἶναι ὁ αἰρετικὸς Ἐπίσκοπος, ἀλλὰ ὁ Ἐπίσκοπος αὐτὸς πού δημιουργεῖ, ἐξ αἰτίας τῆς αἵρεσέως του, μερισμούς καὶ σχίσματα. Αὐτοῦ τοῦ ἐπισκόπου δυνατικῶς μπορούμε νὰ διακόψουμε τὴ μνημόνευση πρὸς «συνοδικῆς διαγνώσεως».

Ἡ Ἐκκλησία μας ἐγνώριζε πολὺ καλά ὅτι ἡ διδασκαλία αἵρεσέως συνοδεύεται ἀπὸ σχίσμα καὶ αὐτὸ μὲ τὴ σειρά του ἀπὸ τὴν πῆξη θυσιαστηρίου, πού βαθύτερα καὶ οὐσιαστικότερα σημαίνει τὴν ἀρχὴ μιᾶς νέας Ἐκκλησίας, Ὁμολογίας, ἢ Θρησκείας. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἔννοια τοῦ κηρύσσω «γυμνῆ τῆ κεφαλῆ» αἵρεση¹². Ὡς ἡ οὐσία τοῦ Κανόνα βρίσκεται κατασταλαγμένη σ' αὐτὴ τὴν τελευταία πρόταση τοῦ κειμένου. Αὐτὸς πού σώζει τὴν Ἐκκλησία ἀπὸ

---

¹¹ «Οὐ γὰρ ἐπισκόπων, ἀλλὰ ψευδεπισκόπων καὶ ψευδοδιδασκάλων κατέγνωσαν, καὶ οὐ σχίσματι τὴν ἔνωσιν τῆς ἐκκλησίας κατέτεμον, ἀλλὰ σχισμάτων καὶ μερισμῶν τὴν ἐκκλησίαν ἐσπούδασαν ῥύσασθαι».

¹² Κυρίλλου (Κατερέλου) Ἐπισκόπου Ἀβύδου, «Ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδος τῆς Κρήτης: Νέα Ἐκκλησιολογία ἢ Πιστότητα στὴν Παράδοση», Βλέπε διαδικτυακὴ δημοσίευση: www.ec-patr.org, σελ. 7.

τά σχίσματα πού δημιουργοῦν νέα πίστη, νέα θρησκεία, νέα ἔκκλησία καί διαρρηγνύουν τό σῶμα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, αὐτός εἶναι ὁ ἄξιος κάθε τιμῆς καί ὄχι αὐτός πού διακόπτει τό μνημόσυνο καί τήν κοινωνία μετά τοῦ αἱρετικοῦ Ἐπισκόπου του.

Γιά τό συγκεκριμένο κείμενο ὁ Ἅγιος Νικοδήμος ὁ Ἀγιορείτης σημειώνει σχετικά ὅτι «οἱ διακόπτοντες τό μνημόσυνο εἶναι ἄξιοι τιμῆς τῆς πρεπούσης, ὡς ὀρθόδοξοι ἐπειδή, ὄχι σχίσμα ἐπροξένησαν εἰς τήν Ἐκκλησίαν μέ τόν χωρισμόν αὐτόν, ἀλλά μᾶλλον ἠλευθέρωσαν τήν Ἐκκλησίαν ἀπό τό σχίσμα καί τήν αἴρεσιν τῶν ψευδοεπισκόπων αὐτῶν»¹³. Παρόμοια καί ὁ Ζωναράς τονίζει ὅτι αὐτοί πού διακόπτουν τό μνημόσυνο τοῦ πρώτου τιμῶνται ἀπό τήν Ἐκκλησία, μόνο ὅταν δέν δημιουργοῦν σχίσματα, ἀφοῦ μέ τήν πράξη τους αὐτή «μᾶλλον σχισμάτων τήν ἔκκλησίαν ἀπήλλαξαν»¹⁴. Καί ὁ Βαλαμών ὑποστηρίζει γιά τόν διακόπτοντα τό μνημόσυνο ὅτι «οὐ γάρ ἀπέσχισεν αὐτόν ἀπό ἐπισκόπου, ἀλλ' ἀπό ψευδοεπισκόπου καί ψευδοδιδασκάλου· καί τό παρά τούτου γεγονός ἐπαίνου ἄξιόν ἐστίν, ὡς μή κατατέμνον τήν ἔκκλησίαν, ἀλλά μᾶλλον συνάπτον αὐτήν, καί τοῦ μερισμοῦ ἀπαλλάττον»¹⁵.

Πέραν, ὅμως, ἀπό τήν παραπάνω ἐρμηνευτική προσέγγιση, ἡ ἴδια ἡ πράξη τῆς Ἐκκλησίας μᾶς διδάσκει ὅτι ὁ σκοπός τῶν ἀποφάσεων μας πρέπει νά εἶναι πάντοτε θεραπευτικός καί ἐνωτικός. Γι' αὐτό ἡ ἴδια προέβαινε σέ ἀναθεματισμούς, καθαιρέσεις καί ἀφορισμούς, μόνο ὅταν κλονιζόταν ἡ

---

¹³ Νικοδήμου Ἀγιορείτου, Ἀγαπίου Ἱερομονάχου καί Νικοδήμου Ἀγιορείτου, «Πηδάλιον τῆς Νοητῆς Νηός τῆς Μᾶς Ἁγίας Καθολικῆς καί Ἀποστολικῆς τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησίας, ἥτοι ἅπαντες οἱ Ἱεροί καί Θεῖοι Κανόνες», Πρὸς κατάληψιν τῶν ἀπλουστερῶν ἐρμηνευόμενοι παρά Ἀγαπίου Ἱερομονάχου καί Νικοδήμου Μοναχοῦ, (Εἰς τό ἐξῆς: Νικοδήμου Ἀγιορείτου, «Πηδάλιον»), Ἀκριβῆς ἀνατύπωσις τῆς γ' ἔκδοσεως τοῦ 1864, ἔκδοσις «ΑΣΤΗΡ - ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ», Ἀθήναι 1986, σελ. 358.

¹⁴ Ζωναρά, «Υπόμνημα εἰς τόν 15^{ον} Κανόνα τῆς Πρωτοδευτέρας Συνόδου», Ράλλη Γ.Α. καί Ποτλή Μ, «Σύνταγμα τῶν Θεῶν καί Ἱερῶν Κανόνων τῶν τε Ἁγίων καί Πανευφήμων Ἀποστόλων καί τῶν Ἱερῶν Οἰκουμενικῶν καί Τοπικῶν Συνόδων καί τῶν κατά μέρος Ἁγίων Πατέρων», Ἐγκρίσει τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, (Εἰς τό ἐξῆς: «Σύνταγμα τῶν Θεῶν καί Ἱερῶν Κανόνων»), Ἀκριβῆς ἀνατύπωσις ἀπό τήν πρώτην ἔκδοσιν τοῦ ἔτους 1852, Τόμος 2^{ος}, ἔκδοσις ΒΑΣ. ΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ, Θεσσαλονίκη 2002, σελ. 694.

¹⁵ Βαλαμών, «Υπόμνημα εἰς τόν 15^{ον} Κανόνα τῆς Πρωτοδευτέρας Συνόδου», «Σύνταγμα τῶν Θεῶν καί Ἱερῶν Κανόνων», Τόμος 2^{ος}, ὅπ. π., σελ. 695.

ένότητα του σώματος των πιστών και κυρίως όταν υπήρχε ορατός ο κίνδυνος της δημιουργίας νέων όμολογιών και εκκλησιών και όχι όταν υπήρχε κακοδιδασκαλία ή νευ διασπαστικών συνεπειών.

Τίθεται λοιπόν ένα ερώτημα: Όλοι αυτοί που διέκοψαν το μνημόσυνο των Επισκόπων τους από ποιο σχίσμα απήλλαξαν την Εκκλησία; Από ποιά κατάτμηση την προστάτησαν και πώς διασφάλισαν την έννοιά της; Αυτό το οποίο διαπιστώνουμε είναι ότι όχι μόνο δεν προστάτησαν και δεν προστατεύουν την έννοια της Εκκλησίας, αλλά, αντίθετα, την διασπούν κυριολεκτικά εν όνόματι των δογμάτων και των Ιερών Κανόνων. Γι' αυτό, εν ξάλλου, δεν επαναπαύονται στην απλή παύση της μνημονεύσεως ούτε στην μετά πολλής ταπεινώσεως άναμνηση της άποφάσεως της Συνόδου, αλλά κάνουν πανηγυρικές εμφανίσεις, διακηρύττουν με έπισημες άνακοινώσεις την πράξη τους, προγραμματίζουν την ήμερα της διακοπής του μνημοσύνου, σαν να πρόκειται για άναγγελία δημιουργίας κόμματος, διαφημίζουν το σχίσμα τους ως ήρωική πράξη, οργανώνονται σε συνάξεις και συνέδρια, προσπαθώντας να πείσουν για τα λάθη της Εκκλησίας, φατριάζουν εναντίον των Επισκόπων και μετά σπουδής προσπαθούν να προσηλυτίσουν και άλλους, για να τους ακολουθήσουν στον όλισθηρό δρόμο που έχουν πάρει. Με δύο λόγια: **κρατούν την Ορθοδοξία και άπορρίπτουν την Εκκλησία!!!** Αυτό ο συνδυασμός όμως είναι άνόπαρκτος για τα δεδομένα της Μιάς, Αγίας, Καθολικής και Αποστολικής Εκκλησίας.

Τέλος, θά πρέπει να τονιστεί ότι η διακοπή του μνημοσύνου δεν είναι μία απλή πράξη διαμαρτυρίας ή ήρωισμού δίχως εκκλησιολογικές συνέπειες. Το να διακόψω την κοινωνία με τον Επίσκοπό μου σημαίνει ότι διακόπτω την κοινωνία με όλους τους Επισκόπους, τους κληρικούς, τους μοναχούς και τους λαϊκούς που έχουν κοινωνία μαζί του και τον άναγνωρίζουν ως κανονικό Επίσκοπο της Ορθόδοξου Εκκλησίας· σημαίνει, δηλαδή, ότι διακόπτω την κοινωνία με όλο τον Ορθόδοξο κόσμο. Γιατί όταν κάποιος είναι αίρετικός ή

οχισματικός, τότε και όλοι οι κοινωνούτες μετ' αύ τοϋ εΐ ναι οχισματικοί και αί ρετικοί.

Ή πράξη τής διακοπής κοινωνίας με τον Έπίσκοπο τον όποι ο άποδέχεται κανονικά και εύ χαριστιακά σύμπασα ή Όρθοδοξία, ό δηγεΐ σε ΐ να εύ χαριστιακό και κανονικό άποκλεισμό, γεγονός που εΐ δαμε και ζήσαμε στους έλάχιστους άγιορείτες «ζηλωτές», οι όποιοι, μαζί με τους σύγχρονους «όμολογητές τής πίστεως», διέκοψαν τό μνημόσυνο του Έπισκόπου τους με ΐ να έ ρμαφρόδιτο και έ παμφοτερίζοντα τρόπο.

Από τή μι ά μεριά, δέν κοινωνοϋ ν μαζί με τον Έπισκοπό τους και φυσικά δέν λαμβάνουν τό Σώμα και τό Αΐ μα του Χριστου από τά χέρια του «αί ρετικού». Ύπάρχει μεγάλη σύγχυση μεταξύ τους για τήν έγκυρότητα των μυστηρίων που τελοϋ νται. Εϋ λογα ό μως διερωτώμεθα: Πώς λαμβάνουν τό Άγιο Μύρο από τον Πατριάρχη και τήν Έκκλησία τής Κωνσταντινουπόλεως; Θα πρέπει κανονικά να σταματήσουν να τελοϋ ν τό Μυστήριο του Βαπτίσματος και του Χρίσματος, αλλά, από όσο γνωρίζουμε, αύ τό δέν συμβαίνει. Ακόμη, λοιπόν, κι αν δέν μνημονεύουν τον Πατριάρχη ή τον Έπίσκοπο που κοινωνεί με τον Πατριάρχη, κοινωνοϋ ν μαζί του μέσω του Άγίου Μύρου, εΐ τε τό θέλουν εΐ τε όχι, γεγονός που άποτελεΐ μι ά κόμη άπόδειξη του άσφυκτικού κλοιου των άδιεξόδων, των άντιφάσεων και του φαύλου κύκλου, ό που τους ΐ χουν όδηγήσει οι άσόνετες και άντιεκκλησιαστικές έπιλογές τους.

Δέν χρειάζεται, βέβαια, να τεθει καθόλου ό έκκλησιολογικός και κανονικός προβληματισμός προς όλους αύ τους που κατακρίνουν τους Πατριάρχες και τους λοιπούς Έπισκόπους ως οχισματικούς ή αί ρετικούς, για τό ποιός τελικά θα μās πληροφορήσει ότι όλοι αύ τοί ή κάποιοι έξ αύ των έπέστρεψαν στην άληθινή πίστη και μετενόησαν για τις «κακοδοξίες» τους. Σήμερα βγαίνουν και δηλητηριάζουν τό λαό του Θεου με ΐ να σωρό άνακοινώσεις και δημοσιεύματα ότι δηθεν ό Πατριάρχης και μερκοί Έπίσκοποι κηρύσσουν αί ρεση. Θα βγοϋ ν αύ τοί πάλι να μās πληροφορήσουν για τό ποιό Έπίσκοποι έπέστρεψαν και ποιό όχι; Και τό κυριώτερο: Ποιός θα

ἀποκαταστήσει αὐτούς τοὺς δῆθεν αἰρετικούς, ὅταν αὐτοὶ κατὰ τὴν κρίση τους μετανοήσουν;

Τὸ ζήτημα, ἀσφαλῶς, δὲν τίθεται μόνο γιὰ τὴν ἀποκατάσταση αὐτῶν ποὺ κατηγοροῦνται ὡς ἀνάξιοι καὶ αἰρετικοί. Τὰ πρόσωπα αὐτά, ἐξάλλου, στὴ συνείδηση τῆς κανονικῆς Ἐκκλησίας δὲν χρήζουν καμμίας ἀποκαταστάσεως. Ὡστόσο, μὲ τὴν διακοπὴ τοῦ μνημοσύνου καὶ τὴν παύση κοινωνίας τους μὲ τὴν Κανονικὴ Ἐκκλησία τίθεται τὸ σημαντικότερο ζήτημα γιὰ τὸ πῶς οἱ ἴδιοι θὰ ἐπανενταχθοῦν στὴν Ἐκκλησία. Γιατί γνωρίζουμε πολὺ καλά ὅτι, ὅποιος ἀποσχιστεῖ καὶ ἀποτειχιστεῖ, πολὺ δύσκολα ἐπιστρέφει καὶ πάλι στὴν Κανονικὴ Ἐκκλησία.

Νὰ ὑπενθυμίσουμε ἐδῶ ὅτι ὁ μακαριστὸς Μητροπολίτης Φλωρίνης Ἀύγουστῆνος διέκοψε τὸ 1970 τὸ μνημόσυνο τοῦ Πατριάρχου Ἀθηναγόρου, κατόπιν βέβαια πολλῶν πιέσεων, κυρίως ἀπὸ ζηλωτικούς κύκλους. Τὸ 1973 ἐπανεφερε, πρὸς μεγάλη του ἀνακούφιση, τὸ κανονικὸ μνημόσυνο τοῦ Πατριάρχου Δημητρίου, παρότι ἡ διαθηρησκειακὴ καὶ διορθόδοξη ἐκκλησιαστικὴ γραμμὴ τοῦ Πατριαρχείου δὲν ἄλλαξε καὶ οἱ λόγοι ποὺ ὁ Μητροπολίτης Φλωρίνης καὶ οἱ «ζηλωτές» εἶχαν ἐπικαλεστεῖ ἐπὶ Πατριάρχου Ἀθηναγόρου, γιὰ νὰ διακόψουν τὸ μνημόσυνό του, δὲν ἐξέλιπαν. Εἶπε, ὅμως, τότε ὁ μακαριστὸς Ἀύγουστῆνος κάτι τὸ ὁποῖο δὲν δημοσίευσε στὸ κείμενό του «Ἀπαντήσεις ἐπὶ ἐκκλησιαστικῶν θεμάτων»¹⁶ καὶ τὸ ὁποῖο ἐκφράζει τὴν πραγματικὴ συλλογιστικὴ τοῦ ὅλου προβλήματος ἐπιτροφῆς του στὴν Ἐκκλησία: «Εὐτυχῶς ποὺ πέθανε ὁ Πατριάρχης Ἀθηναγόρας καὶ βρήκαμε τρόπο νὰ ἐπανενταχτοῦμε στὴν Ἐκκλησία».

Ἅγιοι Ἀρχιερεῖς,

Ἀγαπητοὶ Πατέρες,

Ἐλλογιμώτατοι κύριοι Καθηγητές,

Ἐκλεκτοὶ σύνεδροι,

---

¹⁶ Ἀύγουστίνου (Καντιώτη) Μητροπολίτου Φλωρίνης, «Ἀπαντήσεις ἐπὶ ἐκκλησιαστικῶν θεμάτων», Ἀθῆναι 1973, σελ. 49-50.

Ασφαλώς ὁ 15^{ος} Κανόνας τῆς Πρωτοδευτέρας Συνόδου δέν συντάχθηκε, γιά νά δώσει τό δικαίωμα στόν κάθε κληρικό νά ἀπειθαρχεῖ καί νά μήν ὑπακούει τόν Ἐπίσκοπό του, ἀλλά, ἀντιθέτως, τό πνεῦμα τοῦ Κανόνα εἶναι ἡ ὑπακοή καί ἡ πειθαρχία τοῦ πρεσβυτέρου στόν Ἐπίσκοπο, τοῦ Ἐπισκόπου στόν Μητροπολίτη, τοῦ Μητροπολίτη στόν Πατριάρχη καί ὅλων τῶν Ἐπισκόπων καί τῶν λοιπῶν κληρικῶν στή Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας. Σκοπός, ἐπίσης, τοῦ Κανόνα δέν εἶναι νά δώσει στούς «ζηλωτές» Κληρικούς ἕνα κανονικό ἐπιχείρημα, γιά νά ἀντιμάχονται καί νά πολεμοῦν τούς Ἐπισκόπους, οὔτε τό κανονικό δικαίωμα νά τούς χαρακτηρίζουν, κατά τήν κρίση τους, ὡς αἰρετικούς. Τό μοναδικό κίνητρο τοῦ Κανόνα εἶναι ἡ ἀποφυγή τῆς δημιουργίας νέων ἐκκλησιῶν, ὁμολογιῶν, θρησκειῶν καί σχισμάτων πού μερίζουν τό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ διαστροφή ὅμως εἶναι τόσο μεγάλη, πού, ἐνῶ ὁ Κανόνας ἀποβλέπει στήν παύση τῶν σχισμάτων καί τῶν μερισμῶν, κάποιοι τόν χρησιμοποιοῦν γιά νά κατοχυρώσουν καί νά δικαιολογήσουν τό σχίσμα τους! Ἔτσι ἰσχύει καί στήν περίπτωσή τους ὁ λόγος τοῦ Ἁγίου Ἐπιφανίου Κύπρου: «φεύγοντες τόν καπνόν εἰς πύρ ἐνέπεσον»¹⁷.

---

¹⁷ Ἐπιφανίου Ἐπισκόπου Κωνσταντίας τῆς Κύπρου, «Τοῦ Μελητίου (50) Σχίσματος τοῦ Αἰγυπτίου», PG Migne 42, 193.